
Új megközelítések az írásbeli jognyilatkozatok és azok érvényessége kapcsán – Az okirat nyelvét nem értő személy jognyilatkozata

Kiss Tibor*

A jelen írás a papíralapú és az elektronikus úton megtett jognyilatkozatok alakisági követelményeit, és azok megsértésének jogkövetkezményeit vizsgálja. A téma időszerűsége abban mutatkozik meg, hogy egyrészt 2024. január 1-jei hatálybalépéssel módosultak a Ptk. és az elektronikus ügyintézés és a bizalmi szolgáltatások általános szabályairól szóló 2015. évi CCXXII. törvény rendelkezései, másrészt az utóbbi két évben a felsőbb bírósági gyakorlatban is eltérő értelmezés körvonalazódik az elektronikus úton megtehető jognyilatkozatok alakiságára vonatkozóan, továbbá a jognyilatkozat nyelvét nem értő személyek által tehető írásbeli nyilatkozatok, és az alakiság megsértésének jogkövetkezményei kapcsán. A szerző az új jogi szabályozáshoz és a judikatúra megállapításaihoz nyújt értelmezési szempontokat, kitérve a pénzügyi szolgáltatásokat érintő írásbeli nyilatkozatokkal kapcsolatos speciális kérdésekre is.

Kulcsszavak: írásbeli jognyilatkozat, elektronikus okirat, érvénytelenség, nem létező szerződés

New legislative and judicial approaches to written declarations and their validity

This article examines the formal requirements for paper and electronic declarations and the legal consequences of their breach. The timeliness of the topic is reflected in the fact that, on the one hand, the provisions of the Civil Code and Act CCXXII of 2015 on the General Rules of Electronic Administration and Trust Services have been amended with effect from 1 January 2024, and, on the other hand, in the last two years, different interpretations have been emerging in the higher court practice regarding the formality of legal declarations made electronically, as well as the written declarations made by persons who do not understand the language of the declaration and the legal consequences of the breach of formality. The author provides interpretative considerations for the new legislation and the findings of the case law, including specific issues relating to written declarations in financial services.

Key words: written declaration, electronic instrument, nullity, non-existent contract

<https://doi.org/10.32980/MJSz.2025.1.78>

* Egyetemi adjunktus, Debreceni Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Polgári Jogi Tanszék.

1. Problémafelvetés – az írásbeliség jelentősége

Kötelmi jogunk egyik alapvető jogintézménye a jognyilatkozat, amit a Polgári Törvénykönyv joghatás kiváltására irányuló akaratnyilatkozatként definiál.¹ A 2013. évi magánjogi kódex alapvető újítása volt, hogy általános jogügyleti szabályként rendezett néhány olyan kérdést, így a jognyilatkozatokra vonatkozó alapvető szabályokat is, amelyek a jogalkalmazást kívánták könnyíteni.² A jognyilatkozat jelentőségét az adja, hogy azt, mint a szerződés „építőkövét” aposztrofálhatjuk, hiszen a szerződés nem más, mint két vagy több fél olyan kölcsönös és egybehangzó jognyilatkozata, amelyből kötelezettség keletkezik a szolgáltatás teljesítésére és jogosultság a szolgáltatás követelésére.³ A jognyilatkozatok ugyanakkor túllépnek a kötetmi jog határain, hiszen a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) akként rendelkezik, hogy a jognyilatkozatokra vonatkozó szabályokat a nem kötetmi jogi jognyilatkozatokra is megfelelően alkalmazni kell, amennyiben ettől a Ptk. eltérően nem rendelkezik.⁴ Az egyoldalú jognyilatkozat jogszabályban meghatározott esetben kötelezkeletkeztető tényként érvényesül azzal, hogy a kötetmek közös és a szerződés általános szabályait megfelelően kell alkalmazni e körben is.⁵ A jognyilatkozatok esetében a magánjog egy olyan fundamentális intézményéről beszélünk, ami nélkül nem képzelhető el szerződéses jogviszony, illetve ahhoz kapcsolódó magánjogi jogalkalmazás. A Ptk. a jognyilatkozat fogalmi meghatározásán túlmenően annak hatályosulásával, értelmezésével, valamint alakiságával kapcsolatos alapvető kérdéseket is rendezi. Témánk szempontjából ez utóbbi bír jelentőséggel, ugyanis a szóbeli és a ráutaló magatartással megtehető nyilatkozatok mellett vitathatatlanul az írásbeli jognyilatkozatok bírnak különös jelentőséggel, az ezekre vonatkozó szabályozás a legcizelláltabb a magánjogi kódexben.

A „verba volant, scripta manent” közismert szállóige bölcsességét felismerve a jogalkotó nagy számú jognyilatkozat tekintetében írja elő mind a Ptk.-ban, mind a kódexen kívüli egyéb jogszabályban az írásbeliség követelményét, és nemcsak a kötetmi jogban, hanem például az elzálogosított követelés kötelezettjét értesítő zálogkötelezett által megteendő értesítés⁶ vonatkozásában, a zálogszerződés írásba foglalása tekintetében,⁷ a zálogjogosulti bizományost kijelölő jognyilatkozat tekintetében,⁸ az önálló zálogjogot felmondó jognyilatkozat vonatkozásában,⁹ továbbá a zálogjogosultnak a zálogtárgy értékesítésére vonatkozó szándékáról történő előzetes értesítési kötelezettségre tekintetében,¹⁰ és a sort számtalan

¹ 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 6:4. § (1) bekezdés

² VÉKÁS Lajos: A jognyilatkozat, in: *Nagykommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez*, (szerk.: GÁRDOS Péter - VÉKÁS Lajos) a Ptk. 6:4. §-ához fűzött magyarázat

³ Ptk. 6:58. §

⁴ Ptk. 6:10. §

⁵ Ptk. 6:2. § (2) bekezdés

⁶ Ptk. 5:89. § (2) bekezdés c) pont

⁷ Ptk. 5:89. § (6) bekezdés

⁸ Ptk. 5:96. § (1) bekezdés

⁹ Ptk. 5:100. § (5) bekezdés

¹⁰ Ptk. 5:131. § (1) bekezdés

további, zálogjogot érintő jognyilatkozattal lehetne még folytatni. Írásban tehető meg az ingatlanon, illetve ingatlan-nyilvántartásba vagy más közhiteles nyilvántartásba bejegyzett jogon fennálló haszonélvezetről lemondó nyilatkozat,¹¹ az építményi jogot alapító szerződést is írásba kell foglalni.¹² Az öröklési jogi szabályok a végintézkedések körében is az írásbeliséget preferálják, ráadásul minősített okirati formákat előírva mind a közrendelet,¹³ mind az írásbeli magánvégrendelet kapcsán,¹⁴ és csak kivételesen lehetővé téve a szóbeli végrendelkezést.¹⁵ A kötelmi jog területéről számtalan példa említhető arra, hogy a jogalkotó az írásbeliség követelményét támasztja a jognyilatkozattal szemben, így – a teljesség igénye nélkül – az elévülési idő megváltoztatására irányuló megállapodást írásba kell foglalni,¹⁶ a kötbér írásban köthető ki,¹⁷ a jogvesztés kikötésére vonatkozó jognyilatkozat is csak írásban tehető meg,¹⁸ a tulajdonjog-fenntartásra vonatkozó megállapodást írásba kell foglalni,¹⁹ a kezességi szerződést írásba kell foglalni,²⁰ az engedményező a kötelezettet az engedményezésről írásban köteles értesíteni,²¹ továbbá számos szerződés esetén ír elő a Ptk. írásbeli alakiságot, így az elővásárlási, visszavásárlási, a vételi és eladási jog alapítására vonatkozó szerződés tekintetében,²² az ingatlan adásvételi szerződés,²³ az ingatlan ajándékozási szerződés,²⁴ a tartós közvetítői szerződés megszűnését követően a közvetítőt a gazdasági tevékenysége gyakorlásában korlátozó megállapodás tekintetében,²⁵ a bizalmi vagyonkezelési szerződés vonatkozásában,²⁶ a haszonbérleti szerződés kapcsán,²⁷ a folyószámla szerződés tekintetében az egyenleget közlő nyilatkozat, illetve a másik fél erre vonatkozó kifogásoló nyilatkozata kapcsán,²⁸ a garanciaszerződés és a garanciavállaló nyilatkozat tekintetében,²⁹ a biztosítási szerződések körében az előzetes fedezetvállalásban történő megállapodás tekintetében,³⁰ és a tartási szerződés kapcsán is.³¹ A Ptk.-n kívüli más jogszabályok is gyakran írnak elő a szerződések tekintetében írásbeli alakszerűséget, így a lakásbérleti szerződés vonatkozásában,³² a pénzügyi intézmény által kötött, pénzügyi és kiegészítő

¹¹ Ptk. 5:154. § (4) bekezdés

¹² Ptk. 5:159/B. § (1) bekezdés

¹³ Ptk. 7:14. § (1) bekezdés

¹⁴ Ptk. 7:17. § (1) bekezdés

¹⁵ Ptk. 7:20. §

¹⁶ Ptk. 6:22. § (3) bekezdés

¹⁷ Ptk. 6:186. § (2) bekezdés

¹⁸ Ptk. 6:190. § (1) bekezdés

¹⁹ Ptk. 6:216. § (2) bekezdés

²⁰ Ptk. 6:416. § (3) bekezdés

²¹ Ptk. 6:197. § (1) bekezdés

²² Ptk. 6:226. § (1) bekezdés

²³ Ptk. 6:215. § (2) bekezdés

²⁴ Ptk. 6:235. § (2) bekezdés

²⁵ Ptk. 6:301. § (1) bekezdés

²⁶ Ptk. 6:310. § (2) bekezdés

²⁷ Ptk. 6:349. § (2) bekezdés

²⁸ Ptk. 6:392. § (2) bekezdés

²⁹ Ptk. 6:431. § (2) bekezdés

³⁰ Ptk. 6:445. § (2) bekezdés

³¹ Ptk. 6:491. § (2) bekezdés

³² 1993. évi LXXVII. törvény 2. § (5) bekezdés

pénzügyi szolgáltatásra irányuló szerződés kapcsán,³³ a jogi tanácsadáson kívül az ügyvédi megbízási szerződés tekintetében,³⁴ az ügyvédi letéti szerződés vonatkozásában,³⁵ továbbá a felszámolási eljárásban az adós fizetéseképtelenségének bíróság általi megállapításának feltétele, hogy az adós a szerződésen alapuló nem vitatott vagy elismert tartozását a teljesítési idő lejártát követő 20 napon belül sem egyenlítette ki vagy nem vitatta és az ezt követő hitelezői írásbeli felszólításra sem teljesítette,³⁶ valamint az adós vitatásának legkésőbb a hitelező fizetési felszólításának kézhezvételét megelőző napig írásban van helye.³⁷

Az írásbeliség szerepével, annak funkciójával kapcsolatban a jogirodalmi megközelítések széles spektrumával találkozhatunk, ezeknek még csak áttekintő ismertetésére sincs lehetőség jelen írás keretei között, pusztán azok főbb irányaira mutatunk rá. Alapvető kérdés, hogy a jognyilatkozatokra mint jogkérdésként, vagy mint ténykérdésként tekintünk, ugyanis előbbi esetben a Ptk. mint anyagi jogi norma (6:7. §) rendelkezéseinek való megfelelés vizsgálendő, utóbbi esetben a hangsúly azon van egy kontradiktórius peres eljárásban, hogy *„az írásba foglaltság kérdése csak erre vonatkozó perbeli tényállítás és ez ellen ható ténytagadás esetén képezi a jogvita tárgyát, azaz a bíróságnak csak az erre vonatkozó állítás tagadása esetén kell a kérdésben döntenie.”*³⁸ Az írásbeliséghez közelíthetünk anyagi jogi és eljárásjogi kérdésként, utóbbi esetben az okirat bizonyítéki minősége lesz hangsúlyos és nem az, hogy jogügylet érvényességének, azaz az írásba foglalás az adott jognyilatkozat jogi tényként való elismerésének feltétele, írásba foglalás hiányában az ilyen jognyilatkozathoz nem fűződhet joghatás.³⁹ Az írásbeli formának eljárásjogi szempontból a könnyebb bizonyíthatóság tekintetében van szerepe, megelőzve a jövőbeli jogviták kialakulását. Még olyan esetben is indokolt a jognyilatkozat írásbeli rögzítése, a tartalom későbbi pontos felidézhetősége szempontjából, amikor a jogszabály nem ír elő írásbeli alakszerűségi követelményt.⁴⁰ A jogszabály által előírt írásbeliség indoka továbbá *„a tartalom torzulás nélküli visszaidézéséhez”*⁴¹ fűződő kifejezett érdek,⁴² valamint, hogy a jogalkotó fokozott gondosságra ösztönözze a nyilatkozó feleket, könnyebbé tegye a bizonyítást a tartós jogviszonyokban és védje harmadik személyek érdekeit.⁴² Napjainkban a legtöbb értelmezési problémát felvető esetek az elektronikus úton megtett jognyilatkozatok kapcsán merülnek fel, mely kérdéseket a jelen írásban is érintjük. A kötelmi jog területén az elektronikus nyilatkozatok írásbelisége tekintetében léteznek olyan jogszabályi rendelkezések, amelyeket a gyakorlati szükségszerűség hívott életre és amelyek kapcsán értelmezési kérdések merülnek fel, a végintézkedések tekintetében ugyanakkor ez a

³³ 2013. évi CCXXXVII. törvény 279. § (1) bekezdés

³⁴ 2017. évi LXVIII. törvény 29. § (1) bekezdés

³⁵ 2017. évi LXVIII. törvény 47. § (2) bekezdés

³⁶ 1991. évi XLIX. törvény 27. § (2) bekezdés a) pont

³⁷ 1991. évi XLIX. törvény 27. § (2c) bekezdés

³⁸ ÉLESS Tamás: Két dilemma az írásbeli jognyilatkozatok kapcsán, *Magyar Jog*, 6 (2015), 322. o.

³⁹ MENYHÁRD Attila: A technológiai fejlődés hatása az alapjogok érvényesülésére, *Közjegyzők Közlönye*, 3 (2022), 19. o.

⁴⁰ KOVÁCS Krisztián: Írásbeli forma az új Ptk.-ban, *Polgári Jog*, 2 (2016) 1. o.

⁴¹ HEGEDÜS-LÉNÁRD Erika: Az írásbeliség fogalmának új kihívásai, *Polgári Jog*, 7-8 (2022), 3. o.

⁴² TÖRÖK Soma: Ten years before – Honnan indultunk és hol tartunk ma? Mérlegen a Ptk. első tíz éve, *Polgári Jog*, 7-8 (2024), 7. o.

problémakör egyelőre nem jelenik meg, figyelemmel arra, hogy hatályos jogunk szerint jelenleg az elektronikus úton történő végrendelkezés kizárt, az ilyen végrendelet érvénytelen, bár ezen tilalom feloldása egyre inkább időszerűvé válik.⁴³

A nemzetközi szerződések köréből is hozhatunk példát az írásbeli jognyilatkozatokhoz való viszonyulás, azok értelmezése kapcsán. Elsődlegesen az Egyesült Nemzeteknek az áruk nemzetközi adásvételi szerződéseiről szóló, Bécsben az 1980. évi április hó 11. napján kelt egyezménye (a továbbiakban: Bécsi Vételi Egyezmény) említhető, aminek az adásvételi szerződés alakiságára vonatkozó legfontosabb rendelkezése az, hogy azt nem szükséges írásba foglalni, sem írásos módon bizonyítani és az más alakszerűséghez sincs kötve.⁴⁴ A Bécsi Vételi Egyezmény rögzíti továbbá, hogy az egyezmény alkalmazása szempontjából „írásbeli” alaknak tekintendő a távirat és a telex is.⁴⁵ Ez egy minimumszabály, azaz a szerződő államok más írásbeli formát is meghatározhatnak, továbbá „az írásbeliségi kritériumait az elektronikus kommunikáció is kielégíti.”⁴⁶ A Bécsi Vételi Egyezmény azt is szabályozza, hogy azt az írásbeli szerződést, amely olyan rendelkezést tartalmaz, hogy módosításához vagy megegyezéssel történő megszüntetéséhez írásbeli alak szükséges, nem lehet más formában módosítani vagy megegyezéssel megszüntetni.

A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, az Európai Parlament és a Tanács 1215/2012/EU rendelete (2012. december 12.) (a továbbiakban: Brüsszel I.a.) a joghatóságot kikötő megállapodás kapcsán utal arra, hogy az történhet – egyebek mellett – írásban vagy szóban, amelyet írásban megerősítettek azzal, hogy a megállapodás tartós rögzítését biztosító, az elektronikus módon történő bármely közlés az „írásos” formával egyenértékű.⁴⁷ Ugyanezen rendelkezést fogalmazza meg a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló Lugánói Egyezmény is.⁴⁸ A kapcsolódó jogértelmezés szerint az egyszeri e-mail is megfelel ezen nemzetközi egyezmények szerinti írásos formának.⁴⁹

A jogági határokat átlépve és a munkajog világába kitekintve említhető, hogy a munkajogi kódex megalkotása jelentős változást jelentett a jognyilatkozatok alakiságát illetően is. A Munka Törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény (a továbbiakban: Mt.) hatálybalépését megelőzően irányadó bírósági gyakorlat ugyanis a munkaviszonnyal kapcsolatos jognyilatkozatok alakiságára és az alakiság elmulasztásának körülményeire az Mt-ben foglaltakat tekintette irányadónak, de a

⁴³ MENYHÁRD: i.m. 20. o.

⁴⁴ Bécsi Vételi Egyezmény 11. cikk, kihirdette: 1987. évi 20. törvényerejű rendelet

⁴⁵ Bécsi Vételi Egyezmény 13. cikk, kihirdette: 1987. évi 20. törvényerejű rendelet

⁴⁶ KOVÁCS: i.m. 5. o.

⁴⁷ az Európai Parlament és a Tanács 1215/2012/EU rendelete (2012. december 12.) a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról (HL L 351/1., 2012.12.20., 25. cikk (1) bekezdés a) pont és (2) bekezdés

⁴⁸ a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló Lugánói Egyezmény 23. cikk (1) bekezdés a) pont és (2) bekezdés

⁴⁹ RAJKAI Bence - FILLÁR Csongor István: Írásbeli jognyilatkozatnak minősülhet-e az e-mail?, <https://constructionpapers.hu/epitoipar/irasbeli-jognyilatkozatnak-minosulhet-e-az-email> (2024.08.10.)

Polgári Törvénykönyv meghatározott rendelkezéseinek a joghasonlóság elve alapján való alkalmazhatóságát is lehetővé tette akkor, ha az Mt. az adott kérdésben nem tartalmazott tételes szabályt, és a polgári jogi szabály alkalmazása nem vezetett a munkaviszonyra vonatkozó elvekkel ellentétes eredményre.⁵⁰ Az Mt. hatályos rendelkezése szerint a jognyilatkozatot főszabály szerint alaki kötöttség nélkül lehet megtenni, amennyiben munkaviszonyra vonatkozó szabály, vagy a felek megállapodása eltérően nem rendelkezik.⁵¹ Írásbelinek kell ugyanakkor tekinteni az Mt. szerint a jognyilatkozatot akkor, ha annak közlése a jognyilatkozatban foglalt információ változatlan visszaidézésére, a nyilatkozattevő személyének és a jognyilatkozat megtétele időpontjának azonosítására alkalmas elektronikus dokumentumban kerül sor, illetve konkrétan meghatározott további esetekben akkor is, ha azt a helyben szokásos és általában ismert módon közlése.⁵² Amennyiben a megállapodást írásba kell foglalni, úgy a módosítás és a megszüntetés is csak írásban lehetséges,⁵³ az alakisági kötöttség megsértésével tett jognyilatkozat érvénytelen, mely jogkövetkezmény nem alkalmazható akkor, ha a jognyilatkozat a felek egyező akaratából teljesezésbe ment.⁵⁴ Az írni nem tudó vagy nem képes személy, illetve az olvasni nem tudó vagy az olyan személy jognyilatkozata tekintetében, aki nem érti azt a nyelvet, amelyen az írásbeli jognyilatkozatát tartalmazó okirat készült, az Mt. a Ptk.-val azonos tartalmú rendelkezéseket rögzít.⁵⁵ A munkajogi kommentáriródalom az elektronikus dokumentumokat írásbeli nyilatkozatnak tekinti akkor is, ha azon nem szerepel elektronikus aláírás, így egy egyszerű e-mail, illetve SMS, tartalmazza az akár egy felmondást is, írásbeli jognyilatkozatnak minősül.⁵⁶ Ezt az értelmezést ugyanakkor a magánjogi jogirodalom vitatja.⁵⁷ A civiljogi literatúrában is van azonban ezen értelmezés helyességét kétségbe vonó megközelítés, amely szerint az Mt. hatálya alatti írásbeli nyilatkozatok definíciójába belefér az egyszerű e-mail és az SMS is azzal, hogy a kézbesítés bizonyításával kapcsolatban merülhetnek fel nehézségek, ami azonban az írásbeliség kritériumán kívül álló kérdés.⁵⁸

Jelen írásban nem kívánjuk érinteni az írásbeli jognyilatkozatokkal kapcsolatos valamennyi kérdéskört, a vizsgálódásainkat kizárólag a papíralapú és az elektronikus úton megtett jognyilatkozatok alakisági követelményeire, illetve a formai előírások megsértésének jogkövetkezményeire korlátozzuk. A magánjogi jogirodalom mind a múltban, mind a hatályos szabályozásra fókuszáltnan részletesen foglalkozott ezzel a kérdéskörrel, figyelemmel a szabályozási hiányosságok és a változó joggyakorlat indukálta jogértelmezési szükségességre. A téma „újszerűsége” abban

⁵⁰ BH 1998.506.

⁵¹ a Munka Törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény (a továbbiakban: Mt.) 22. § (1) bekezdés

⁵² Mt. 22. § (2) bekezdés a) és b) pont

⁵³ Mt. 22. § (3) bekezdés

⁵⁴ Mt. 22. § (4) bekezdés

⁵⁵ Mt. 22. § (6) és (7) bekezdés

⁵⁶ BERKE Gyula: Elektronikus dokumentum, in: *Nagykommentár a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvényhez*, az Mt. 22. §-ához fűzött magyarázat, Wolters Kluwer Online Jogtár

⁵⁷ VÉKÁS Lajos (szerk.): *A Polgári Törvénykönyv magyarázatokkal*, Budapest, Wolters Kluwer Kft., 2014, 513. o. és VÉKÁS Lajos - GÁRDOS Péter (szerk.): *Kommentár a Polgári Törvénykönyvhöz*, 2. kötet, Budapest, Wolters Kluwer Kft., 2014, 1313.o.

⁵⁸ KOVÁCS: i.m. 4. o.

mutatkozik meg, hogy egyrészt 2024. január 1-jei hatálybalépéssel módosult a jogszabályi háttér, másrészt az utóbbi két évben a felsőbb bírósági gyakorlatban is a korábbi megközelítéstől eltérő értelmezés kezdett körvonalazódni a nem hagyományos módon történő írásba foglalás, azaz az elektronikus úton megtehető jognyilatkozatok alakiságára vonatkozóan, továbbá a jognyilatkozat nyelvét nem értő személyek által tehető írásbeli nyilatkozatok, valamint az alakiság megsértésének jogkövetkezményei kapcsán. Ezen jogalkotásbeli változások és a judikatúra új irányainak bemutatását tűztük ki célul azzal, hogy egy rövid jogtörténeti kitekintést követően külön fejezetekben vizsgáljuk a Ptk. írásbeli jognyilatkozattal kapcsolatos egyes rendelkezéseinek bírósági értelmezése kapcsán körvonalazódó új megközelítést, valamint az elektronikus jognyilatkozatok írásbeliségére vonatkozó új törvényi rendelkezéseket és azok lehetséges értelmezési szempontjait, végül röviden kitérünk a pénzügyi szolgáltatások területén leggyakoribb írásbeli nyilatkozatokkal kapcsolatos speciális kérdésekre. Sem a terjedelmi korlátok, sem az írásbeli jognyilatkozatokkal kapcsolatos egyértelmű jogi szabályozás és konzekvens bírói gyakorlat nem indokolja, hogy a jelzett kereteken túlmenő területekre is kiterjesszük vizsgálódásainkat.

2. Jogtörténeti előzmények

A hatályos szabályozás vizsgálata, és a legújabb jogalkotási és jogalkalmazási fejlemények bemutatása előtt érdemes rövid jogtörténeti kitekintést tenni. Terjedelmi okokból azonban csak a régi Ptk. hatálya alá tartozó írásbeli jognyilatkozatokra vonatkozó szabályozásról ejtünk szót, kitérve a jogi szabályozást értelmező bírói gyakorlatra is. A Polgári Törvénykönyv hatálybalépéséről és végrehajtásáról szóló 1960. évi 11. törvényerejű rendelet (a továbbiakban: régi Ptk.) utalt arra, hogy mi minősült írásbeli alakban létrejött szerződésnek. Az idők folyamán – a technikai fejlődés előrehaladtával – folyamatosan változott, illetve kiegészült a szabályozás,⁵⁹ a ténylegesen nem írásbeli, de a jog által annak minősített formák technológiai fejlődés által indukált, folyamatosan bővülő listájával szembesítve a jogalkalmazókat.⁶⁰ A régi Ptké. eredeti szövege szerint, ha a jogszabály vagy a felek megállapodása a szerződés érvényességéhez írásbeli alakot rendel, jogszabály eltérő rendelkezése hiányában írásbeli alakban létrejött szerződésnek kell tekinteni (i) a levélváltás útján létrejött megegyezést, és (ii) a táviratváltás útján létrejött megegyezést, feltéve, hogy a felek erre vonatkozóan külön megállapodtak.⁶¹ A jogszabály hozzáfűzte továbbá, hogy a közokirat minden más alakszerűséget pótol.⁶² Ez a rendelkezés a régi Ptk. azon szabályához kapcsolódott, amely szerint a szerződést jogszabály ellenkező rendelkezése hiányában akár szóban, akár írásban lehet kötni,⁶³ illetve ha a jogszabály vagy megállapodás írásbeli alakot rendel, legalább a szerződés lényeges tartalmát írásba

⁵⁹ KOVÁCS: i.m. 2. o.

⁶⁰ ÉLESS: i.m. 321. o.

⁶¹ 1960. évi 11. törvényerejű rendelet (a továbbiakban: régi Ptké.) 38. § (2) bekezdés a) és b) pont

⁶² régi Ptké. 38. § (3) bekezdés

⁶³ 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Ptk.) 216. § (1) bekezdés

kell foglalni.⁶⁴ Az 1968. január 1-től hatályos rendelkezés szerint írásbeli alakban létrejött szerződésnek kellett tekinteni a levélváltás és a táviratváltás mellett a távgépírón történt üzenetváltás útján létrejött megegyezést is.⁶⁵ 2001. szeptember 1. napjától tovább bővült a lista, és írásbeli alakban létrejött szerződésnek minősült ezen időponttól kezdődően a külön törvényben meghatározott maradandó eszközzel tett nyilatkozatváltás – így különösen fokozott biztonságú elektronikus aláírással aláírt okirat – útján létrejött megegyezés is.⁶⁶ A régi Ptké. az elektronikus aláírásról szóló 2001. évi XXXV. törvényre utalt vissza, amely rögzítette az elektronikus okirat fogalmát, értve alatt olyan elektronikus iratot, ami nyilatkozattételt, illetve nyilatkozat elfogadását, vagy nyilatkozat kötelezőnek elismerését foglalja magában,⁶⁷ definiálta továbbá a fokozott biztonságú elektronikus aláírást is, amely alatt olyan elektronikus aláírást értett, ami megfelelt három törvényi követelménynek, így (i) alkalmas volt az aláíró azonosítására és egyedülállóan hozzá köthető, (ii) olyan eszközzel hozták létre, amely kizárólag az aláíró befolyása alatt áll, és (iii) a dokumentum tartalmához olyan módon kapcsolódott, hogy minden, az aláírást elhelyezését követően az iraton, illetve dokumentumon tett módosítás érzékelhető.⁶⁸ 2004. december 24. napi hatállyal kiegészült a lista a telefaxra utalással.⁶⁹

A régi Ptk. és régi Ptké. hatálya alatti joggyakorlatot vizsgálva kiemelendő azon eseti döntés, amely szerint az érvényességi feltételként megszabott írásbeli alak esetén további megszorító előírás hiányában nem szükséges a szerződést közokiratba vagy teljes bizonyító erejű magánokiratba foglalni. Kiemelte a bíróság, hogy a távirat és géptáviró esetében a címzetthez megérkező okirat értelemszerűen nem tartalmaz aláírást, mert a táviratot telefonon, a géptáviratot elektronikus úton továbbítják a címzetthez. Ezekhez hasonlóan tekintette a bíróság azt az esetet, amikor a számítógép felhasználásával az erre szolgáló program (szoftver) alkalmazásával készített szöveget elektronikus közvetítő segítségével (telefax) közvetlenül küldenek meg a címzetthez, így az okirat materializált formában (írásban) csak a címzettnél jelenik meg. Az így keletkezett okirat híven tükrözi készítőinek gondolatait, de névaláírását nem tartalmazza.⁷⁰ Ezen döntéssel azt deklarálta a bíróság, hogy a tényleges aláírást nem tartalmazó okirat is írásbelinek minősül. A végrehajtási eljárás kapcsán viszont úgy foglalt állást a judikatúra, hogy a végrehajtási irat telefaxon történő megküldése nem tekinthető szabályszerű kézbesítésnek, nem váltja ki a célzott joghatást, azaz amennyiben a címzett tagadja a telefax megérkezését, vagy az átvétel időpontját, az átvétel ténye és időpontja is bizonytalan, ezért csak a jegyzőkönyv formájában, illetve postai tértivevényes levélként küldött küldeményt tekinthető joghatályosan kézbesítettnek.⁷¹ A

⁶⁴ régi Ptk. 218. § (1) bekezdés

⁶⁵ a régi Ptké. 38. § (2) bekezdését módosító 1967. évi 39. törvényerejű rendelet 24 §

⁶⁶ a régi Ptké. 38. § (2) bekezdését módosító 2001. évi XXXV. törvény 28. § (1) bekezdés

⁶⁷ 2001. évi XXXV. törvény 2. § 14. pont

⁶⁸ 2001. évi XXXV. törvény 2. § 15. pont

⁶⁹ a régi Ptké. 38. § (2) bekezdését módosító 2004. évi CXIX. törvény 1. §

⁷⁰ BDT 2001.496.

⁷¹ BH 2012.192., Kúria Pfv.21.696/2010/6. számú ítélet

felszámolási eljárásban ugyanakkor a hitelezői igény telefax útján történő bejelentését joghatályos írásbeli nyilatkozatnak ismerte el a bíróság.⁷²

A régi Ptké. hatálya alatt egységesnek volt mondható a bírósági gyakorlat abban, hogy az egyszerű e-mailt nem, csak a fokozott biztonságú elektronikus aláírással aláírt elektronikus dokumentumot minősítette olyannak, amely megfelel az írásba foglalás követelményének,⁷³ figyelemmel a régi Ptké., valamint a 2001. évi XXXV. törvény fentebb hivatkozott rendelkezéseire.⁷⁴ Elfogadta ugyanakkor a Kúria az egyszerű e-mail formátumú nyilatkozatot írásbeli nyilatkozatnak bizonyos megszorításokkal olyan tényállás mellett, amelyben a hitelező követelésének a vitatása az adós részéről elektronikus úton egyszerű e-mail formájában történt és az kétséget kizáróan megérkezett a hitelezőhöz, továbbá az eljárásból kitűnt az is, hogy a felek között az elektronikus út volt a bevett kapcsolattartási formák egyike, ugyanis ilyen esetben a Kúria megállapíthatónak látta, hogy a felek közötti kommunikáció zárt láncolatot alkotott, ezért az adós a közölt vitatásra mint írásban történt vitatásra eredménnyel hivatkozhat.⁷⁵ Ez a teleologikus jogértelmezés a jogszabályi rendelkezésekből egyértelműen levezethető volt, és egyben egy igazságos megoldást kínált a felmerült problémára.⁷⁶

3. A Ptk. írásbeli jognyilatkozatokkal kapcsolatos rendelkezéseinek értelmezése

Az alábbiakban a Ptk. írásbeli jognyilatkozatokra vonatkozó általános rendelkezéseivel kapcsolatos két, az elektronikus jognyilatkozási formai kérdéseket nem érintő speciális törvényi rendelkezés bírói gyakorlatát emeljük ki: egyrészt az okirat nyelvének nem értő személy írásbeli alakhoz kötött szerződésének érvényességére vonatkozó rendelkezést, másrészt az alakiság megsértésével tett jognyilatkozat jogkövetkezményével kapcsolatos kérdéseket taglaljuk. Ezek előtt azonban szükséges röviden összefoglalni a Ptk. írásbeli jognyilatkozatokra, illetve szerződéses jognyilatkozatokra vonatkozó alapvető rendelkezéseit, ugyanis ezek rendszerében elhelyezve értelmezhetők csak a további speciális szabályok.

3.1. A Ptk. írásbeli alakhoz kötött jognyilatkozatokra vonatkozó rendelkezései. A bevezető részben már utaltunk arra, hogy a Ptk. kiemelten kezeli és viszonylag részletesen szabályozza az írásbeli jognyilatkozatokra vonatkozó alakisági kérdéseket. A kódex akként rendelkezik, hogy amennyiben a jogszabály vagy a felek megállapodása a jognyilatkozatra meghatározott alakot rendel, a jognyilatkozat ebben az alakban érvényes és amennyiben a jognyilatkozat meghatározott alakban tehető meg érvényesen, úgy a jognyilatkozat módosítása, megerősítése, visszavonása, megtámadása, valamint a jognyilatkozat alapján

⁷² BH 2015.169.

⁷³ BDT 2008.1765.

⁷⁴ Kúria, Pfv.VII.22.271/2011/6. számú ítélet, forrás: <https://eakta.birosag.hu/anonimizalthatarozatok> (2024.08.10.)

⁷⁵ BH 2015.310, Kúria, Gfv.VII.30.417/2014.

⁷⁶ KOVÁCS: i.m. 4. o.

létrejött jogviszony módosítása és megszüntetése is a meghatározott alakban érvényes.⁷⁷ Az alakisági előírások objektív követelményként funkcionálnak,⁷⁸ azaz a régi Ptk. hatálya alatt született azon döntés jelenleg is irányadó, ami szerint az alakiság megsértéséből eredő érvénytelenség megállapítása és jogkövetkezményeinek alkalmazása szempontjából nincs jelentősége annak, hogy a szerződés írásba foglalása miatt, illetve kinek az érdekkörében bekövetkezett ok miatt maradt el.⁷⁹ A Ptk. rögzíti továbbá, hogy amennyiben a jognyilatkozatot írásban kell megtenni, az akkor érvényes, ha legalább a lényeges tartalmát írásba foglalták.⁸⁰ A Ptk. eltérő rendelkezése hiányában a jognyilatkozat akkor minősül írásba foglaltnak, ha jognyilatkozatát a nyilatkozó fél aláírta.⁸¹ Az aláírás egy olyan személyes jelként határozható meg, amely megteremt a kapcsolatot a jognyilatkozat és a jognyilatkozatot tevő személy között, amellyel „*a jel elhelyezője azt az állítást teszi, hogy a jel fölötti írás által megtestesített tartalom az ő gondolatait tükrözi, azzal egyetért.*”⁸² Ahogy azt Éless Tamás helyesen megállapítja, valamely eszközzel vagy módon előállítható jel útján válik az írás a nyilatkozattevő jognyilatkozatává, válik egyértelművé, hogy az írást az aláíró készítette.⁸³ Írásbeli jognyilatkozat esetén az aláírás igazoló funkciója azáltal valósul meg, hogy a nyilatkozattevőtől fizikailag különváló jognyilatkozaton a nyilatkozattevő a személyes jelét (aláírását) elhelyezi, „*ami szerint az tőle származik, annak tartalmával egyetért,*” a jel személyessége biztosítja azt, hogy ez a jel (aláírás) igazolhassa azt, hogy a jognyilatkozat az aláírótól és nem mástól származik.⁸⁴ Bár a törvény az aláírást nem definiálja, a jogirodalom ez alatt olyan sajátkezű névírást ért, ami a nyilatkozat szövegétől elkülönülten szerepel az okiraton, nem feltétlen a szöveg alatt és nem feltétlen a nyilatkozó teljes anyagkönyvezett nevét feltüntetve, de az ő azonosítására alkalmas módon.⁸⁵ Az elektronikus úton megtett nyilatkozatok írásbeliségével kapcsolatos törvényi feltételrendszert nem ehelyűtt, hanem a tanulmány második részében, a IV. pontban ismertetjük.

A szerződésekre mint speciális kötelemkeletkeztető tényállásokra vonatkozó további szabályként rögzíti a kódex, hogy az írásbeli alakhoz kötött szerződés megkötésére az ajánlatot és az elfogadó nyilatkozatot is írásban lehet megtenni.⁸⁶ A Ptk. írásba foglaltnak tekinti a szerződést akkor is, ha (i) nem ugyanaz az okirat tartalmazza valamennyi fél jognyilatkozatát, hanem a szerződő felek külön okiratba

⁷⁷ Ptk. 6:6. § (1) és (2) bekezdés

⁷⁸ VÉKÁS Lajos: Alakszerűségi követelmények, in: *Nagykommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez*, (szerk.: VÉKÁS Lajos - GÁRDOS Péter) Budapest, Wolters Kluwer Online Jogtár, a Ptk. 6:6. §-ához fűzött magyarázat

⁷⁹ BH 2004.9.

⁸⁰ Ptk. 6:7. § (1) bekezdés

⁸¹ Ptk. 6:7. § (2) bekezdés

⁸² ÉLESS: i.m. 323.o.

⁸³ Uo. 323.o.

⁸⁴ Uo. 323.o.

⁸⁵ KISFALUDI András: Az írásbeliség követelményének tartalma, in: *Polgári jog I-IV. – új Ptk., Kommentár a gyakorlat számára*, (főszerk.: WELLMANN György), HVG ORAC Jogkódex, a Ptk. 6:7. §-ához fűzött magyarázat és Polgári jog – Kötelmi jog, Első és Második Rész, az új Ptk. magyarázata, V/6., Budapest, HVG ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2014, 47. o.

⁸⁶ Ptk. 6:70. § (1) bekezdés

foglalt okiratai együttesen tartalmazzák a felek kölcsönös és egybehangzó akaratnyilatkozatát, valamint (ii) ha több példányban kiállított okiratok közül mindegyik fél a másik félnek szánt példányt írja alá.⁸⁷ Ugyancsak a szerződési jog általános szabályai között rögzítette a jogalkotó a konvalidáló hatást, azaz azt, hogy az alakiság megsértése miatt semmis szerződés a teljesítés elfogadásával a teljesített rész erejéig érvényessé válik, de amennyiben jogszabály közokiratba vagy teljes bizonyító erejű magánokiratba foglalást ír elő, vagy a szerződés ingatlan tulajdonjogának átruházására irányul, a teljesítés a kötelező alakiság mellőzése miatti érvénytelenséget nem orvosolja.⁸⁸ Ehhez kapcsolódó szabályként rögzíti továbbá a Ptk., hogy a szerződésnek a kötelező alakiság mellőzésével történt módosítása, megszüntetése vagy felbontása is érvényes, ha az annak megfelelő tényleges állapot a felek egyező akaratából létrejött. Ha jogszabály közokiratba vagy teljes bizonyító erejű magánokiratba foglalást ír elő, vagy a szerződés ingatlan tulajdonjogának átruházására irányul, a szerződésnek a kötelező alakiság mellőzésével történt módosítása, megszüntetése vagy felbontása abban az esetben is semmis, ha az annak megfelelő tényleges állapot a felek egyező akaratából létrejött.⁸⁹ Az alakiság megsértésével tett jognyilatkozat, így a szerződéses jognyilatkozatok jogkövetkezményeit a 3.3. pontban vizsgáljuk részletesen, ehelyütt pusztán annyit emelünk ki, hogy a gazdasági forgalom stabilitása megköveteli, hogy tartós jogviszonyokban a „*szerződés megkötésekor elkövetett alaki hibákra ne lehessen már visszatérni, ha a szerződés betöltötte rendeltetését.*”⁹⁰

A bírósági gyakorlat megerősítette, hogy amikor a Ptk. írásbeli alakot ír elő, az nem minősített okirati formát jelent, az ingatlan tulajdonjogának átruházására irányuló szerződés, illetve a szerződés módosításának érvényességéhez a lényeges tartalom írásba foglalása szükséges, mely követelményt az egyszerű magánokirati forma is kielégíti.⁹¹ Az ingatlanon fennálló elővásárlási jog gyakorlása folytán csak akkor jön létre az adásvételi szerződés a tulajdonos és a jogosult között, ha mind az eladási ajánlat, mind pedig a jogosult elfogadó nyilatkozata megfelel az írásbeli jognyilatkozatokkal szemben támasztott követelményeknek.⁹² A helyes jogértelmezés szerint a nyilatkozatot tevők a saját jognyilatkozataik tekintetében a belső jogviszonyukban az írásbeliség jogszabályi követelményeinek teljesítettségét is deklarálhatják.⁹³

3.2. Az okirat nyelvét nem értő személy írásbeli alakhoz kötött jognyilatkozata. A Ptk. 6:7. § (4) bekezdése szerint írni nem tudó vagy nem képes személy írásbeli jognyilatkozata abban az esetben érvényes, ha azt közokirat vagy olyan teljes bizonyító erejű magánokirat tartalmazza, amelyen a nyilatkozó fél

⁸⁷ Ptk. 6:70 § (2) és (3) bekezdés

⁸⁸ Ptk. 6:94. § (1) bekezdés

⁸⁹ Ptk. 6:94. § (2) bekezdés

⁹⁰ VÉKÁS Lajos: Az alakszerűségi hiba és orvoslása, in: *Nagykommentár a polgári törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez*, (szerk.: VÉKÁS Lajos - GÁRDOS Péter) a Ptk. 6:94. §-ához fűzött magyarázat, Wolters Kluwer Online Jogtár

⁹¹ BH 2021.202.

⁹² BDT 2022.4435.

⁹³ TÖRÖK: i.m. 7. o.

aláírását vagy kézjegyét bíróság vagy közjegyző hitelesíti, vagy amelyen ügyvéd ellenjegyzéssel vagy két tanú aláírással igazolja, hogy a nyilatkozó fél a nem általa írt okiratot előttük írta alá vagy látta el kézjegyével, vagy az okiraton lévő aláírást vagy kézjegyet előttük saját aláírásának vagy kézjegyének ismerte el. Az olyan személy esetén, aki nem érti azt a nyelvet, amelyen az írásbeli nyilatkozatát tartalmazó okirat készült, az írásbeli jognyilatkozat érvényességének további feltétele, hogy magából az okiratból kitűnjön, hogy annak tartalmát a tanúk egyike, vagy a hitelesítő személy a nyilatkozó félnek megmagyarázta.

Az utóbbi körben, azaz azon személy esetén, aki olyan nyelven tesz írásbeli jognyilatkozatot, amelyet nem ért, az írásbeli jognyilatkozat csak abban az esetben tekinthető érvényesnek, ha a nyilatkozó fél aláírását vagy kézjegyét bíróság vagy közjegyző hitelesítette, illetve az okirat ügyvéd által ellenjegyzett vagy azon két tanú aláírása szerepel. További feltétel, hogy az okiratból kitűnjön, hogy annak tartalmát a tanúk egyike, vagy a hitelesítő személy a nyilatkozó félnek megmagyarázta. A Ptk. 6:7. § (4) bekezdése szerinti feltételek konjunktívak, ahogy azt a jogirodalom is hangsúlyozza, rámutatva arra, hogy a magyar nyelvet nem értő személy magyar nyelvű írásos nyilatkozata csak akkor lesz érvényes, ha megfelel ezen összes törvényi feltételnek.⁹⁴ A gyakorlatban ez két esetkört jelent, *„külföldi személyek magyar nyelvű szerződései vagy magyar szerződő felek idegen nyelvű szerződései esetén, amelyek tehát – nyelvismeret hiányában – nem lesznek érvényesen megköthetőek egyszerű írásba foglalással.”*⁹⁵

Tisztázandó, részben rendszertani kérdés, hogy a Ptk. 6:7. § (4) bekezdése csak a jogszabály vagy a felek megállapodása alapján írásbeli alakhoz kötött jognyilatkozatokra vonatkozik, vagy valamennyi olyan írásbeli nyilatkozatra alkalmazni kell, ahol a nyilatkozatot tevő fél nem érti azt a nyelvet, amelyen az ő írásbeli nyilatkozatát tartalmazó okirat készült. Álláspontunk e körben egyezik Kisfaludi András azon megállapításával, amely szerint *„az itt tárgyalt szabály nemcsak az írásbeli alakhoz kötött nyilatkozatokra igaz, hanem mindenféle nyilatkozatra, amit az itt megjelölt személyek írásban tennének.”*⁹⁶ Az más kérdés, hogy nem szerencsés az a törvényszerkesztési megoldás, amely szerint ezen rendelkezések a Ptk. *„Írásbeli alakhoz kötött jognyilatkozat”* paragrafuscíme alatt kerültek elhelyezésre, ezzel azt a látszatot keltve, mintha csak a jogszabály vagy a felek megállapodása alapján írásbeli alakhoz kötött jognyilatkozatra vonatkoznának ezen rendelkezések. Bár a paragrafuscímek nem normatív tartalmúak, nem a kódex önálló szerkezeti egységei, csupán a törvényen belüli tájékozódást, hivatkozást segítik,⁹⁷ helyesebb törvényszerkesztési megoldás lett volna a paragrafus címként

⁹⁴ Polgári Jogi I-IV. – az új Ptk. - Kommentár a gyakorlat számára, HVG-Orac Jogkódex – internetes jogi adatbázis, a Ptk. 6:7. §-ához fűzött magyarázat

⁹⁵ Uo.

⁹⁶ KISFALUDI András: Írástudatlan, illetve írásra vagy olvasásra képtelen, továbbá a nyilatkozat nyelvét nem értő személyek által tehető írásbeli nyilatkozat, In: *Polgári jog I-IV. - új Ptk. - Kommentár a gyakorlat számára*, (főszerk.: WELLMANN György), HVG-ORAC Jogkódex, *Ptk. Hatodik Könyv, Első Rész I. Cím.* a Ptk. 6:7. §-ához fűzött magyarázat és Polgári jog – Kötelmi jog, Első és Második Rész, Az új Ptk. magyarázata V/VI., Budapest, Hvgorac Lap- és Könyvkiadó Kft., 2014, 48. o.

⁹⁷ Igazságügyi és Magánjogi Jogalkotásért Felelős Helyettes Államtitkárság tájékoztató anyaga, 2013. március, 3. o.

„Írásbeli jognyilatkozat”-ot rögzíteni, ugyanis ez esetben elkerülhető lett volna, hogy a fenti jogértelmezéssel ellentétes bírósági döntések szülessenek.⁹⁸

Arra figyelemmel, hogy a szabályozás célja a nyilatkozattevő fél védelme,⁹⁹ csak az az értelmezés tekinthető helyesnek és az Alaptörvény 28. cikkében foglaltaknak, azaz a józan észnek és a közjónak megfelelő célt szolgáló szabályértelmezésnek, amely szerint olyan esetre is alkalmazást kell nyernie a normának, amikor sem jogszabály, sem a felek megállapodása nem írt elő írásbeli alakszerűséget. Nem függhet ugyanis attól az adott nyelvet nem értő személy írásbeli jognyilatkozatának érvényessége, hogy az adott jognyilatkozatra vonatkozik-e írásbeli alakszerűségi követelmény. A bírói gyakorlat sem kezelheti eltérő módon a két esetet, hiszen mindkét esetben az adott nyelvet nem értő személy jogainak védelme indokolja, hogy a törvényi garanciák érvényesüljenek, a Ptk. 6:7. § (4) bekezdésében foglalt valamennyi feltétel fennálljon. Ezek hiányában a jognyilatkozat nem tekinthető érvényesnek.

Kérdés ugyanakkor, hogy amennyiben a jognyilatkozat nem felel meg a Ptk. 6:7. § (4) bekezdésében foglalt kritériumoknak, ezért az érvénytelen, a felek ezzel párhuzamosan megtett szóbeli, azonos tartalmú nyilatkozata tekinthető-e érvényesnek. E körben nem osztjuk Kisfaludi András azon álláspontját, amely szerint, ha a nyilatkozattevő személy tisztában volt nyilatkozata tartalmával, akkor a nyilatkozat mint szóbeli nyilatkozat érvényesnek tekinthető.¹⁰⁰ Ez az értelmezés túlzott bizonyítási terhet róna egy jogvitában a bizonyító félre, másrészt garanciális okokból is indokolt az ilyen szóbeli nyilatkozatokhoz az érvénytelenség jogkövetkezményét fűzni. Az egyértelmű jogértelmezés és következetes jogalkalmazás érdekében szükséges lehet annak Ptk.-beli kimondása, hogy a nyilatkozat nyelvét nem értő személy által tehető szóbeli nyilatkozat érvénytelen. A forgalombiztonság érdekében az ilyen tartalmú szabály nem korlátozná indokolatlanul a felek szerződési szabadságát, hiszen ez csak a jognyilatkozat alakszerűségét érintő rendelkezés lenne, amelyre, azaz arra, hogy jogszabály egy adott jognyilatkozatra írásbeli alakot rendel, számtalan példa van a Ptk.-ban is.

Bár a Ptk. főszabálya a részleges érvénytelenséget tekinti irányadónak, kimondva, hogy ha az érvénytelenségi ok a szerződés meghatározott részét érinti, az érvénytelenség jogkövetkezményeit a szerződésnek csak erre a részére kell alkalmazni,¹⁰¹ a Ptk. 6:7. § (4) bekezdésén alapuló érvénytelenség kapcsán ugyanakkor a részleges érvénytelenség nem értelmezhető. Amennyiben egy írásbeli nyilatkozatból nem derül ki, hogy annak tartalmát a nyilatkozat nyelvét nem értő személynek elmagyarázták, úgy a nyilatkozat egyetlen része sem lehet érvényes. Ugyancsak nem érvényesülhet ebben a körben a Ptk. 6:94. §-a szerinti konvalidáló hatás, hiszen nem egyszerű, hanem minősített okiratról van szó, „az alakszerűségi

⁹⁸ lásd például: Kecskeméti Törvényszék, 10.G.21.174/2021/162. számú részítélet

⁹⁹ KISFALUDI i.m. 48. o.

¹⁰⁰ Uo.

¹⁰¹ Ptk. 6:114. § (1) bekezdés

*szabály megszegése érvénytelenséget eredményez, mely teljesítéssel nem pótolható.*¹⁰²

Az írásbeli forma (alakiság) megsértése miatt semmis a szerződés, ezen jogkövetkezmény mint érvénytelenség főszabálya nem érvényesül abban az esetben, amikor a teljesítés elfogadása történik az ellenérdekű szerződő fél által és ezáltal a teljesített rész erejéig a semmis szerződés érvényessé válik.¹⁰³ Fentebb azonban utaltunk arra, hogy ez a nyilatkozat nyelvét nem értő személyek által tehető írásbeli jognyilatkozatra nem vonatkoztatható szabály. Az érvénytelenség jogkövetkezménye alól azonban egyes jogszabályok kivételt tesznek. A kivételek között említhető a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló törvénynek (Hptv.) a pénzügyi intézmény számára a pénzügyi és kiegészítő pénzügyi szolgáltatásra irányuló szerződések írásbeli alakiságát előíró szabályának megsértése, amely esetben jogkövetkezményként a felügyelet intézkedést alkalmazhat, illetve bírságot szabhat ki, de a szerződés nem válik érvénytelenné.¹⁰⁴ Ugyancsak kivételes szabályt fogalmaz meg az ügyvédi tevékenységről szóló törvény, amely kimondja, hogy bár a jogi tanácsadás kivételével az ügyvédi megbízási szerződést írásba kell foglalni, az írásba foglalás elmaradása a megbízás érvényességét nem érinti, ilyen esetben azonban a megbízás tartalmának bizonyítása a megbízottat terheli.¹⁰⁵ Fontos azonban hangsúlyozni, hogy az érvénytelenségtől eltérő jogkövetkezményt jogszabálynak kifejezetten ki kell mondania, ellenkező esetben a Ptk. főszabálya érvényesül.

A Kúria az utóbbi években több alkalommal is értelmezte a Ptk. 6:7. § (4) bekezdésében foglalt szabályt és egyértelműen kimondta, hogy az olyan adásvételi szerződés, amelyből az nem derül ki, hogy az olvasásra képtelen személynek a tanúk valamelyike, vagy a hitelesítő személy annak tartalmát megmagyarázta volna, nem felel meg a Ptk. 6:7. § (4) bekezdésében foglalt alaki követelményeknek, a szerződés alaki okból érvénytelen. Rámutatott arra is a Kúria, hogy annak sincs relevanciája, hogy az alakiság megsértése melyik fél magatartására vezethető vissza, ugyanis önmagában az alaki hiba léte eredményezi a szerződés érvénytelenségét.¹⁰⁶

A fentiekben ismertetett kúriai döntést továbbra is irányadónak tartva, attól eltérni nem kívánva a Kúria 2023-as precedensképes döntésében is akként foglalt állást, hogy a Ptk. 6:7. § (4) bekezdése a kötelező alakiság speciális esetét szabályozza, annak megsértésére nem alkalmazható más jogkövetkezmény, mint az alakiság főszabályának megsértésére. E körben rögzítette a Kúria azt – a Ptk. szerkezeti felépítéséből egyébként egyértelműen következő megállapítást –, hogy a Ptk. Hatodik Könyvében a kötelek közös szabályai között a jognyilatkozatokra vonatkozó rész (Első Rész II. Fejezet) valamennyi kötelekre, köztük a szerződésekre alkalmazandó legfontosabb rendelkezéseket tartalmazza, a jognyilatkozatok közös szabályai a szerződésekre is irányadóak. Ennek bázisán a Kúria kifejtette, hogy a

¹⁰² LESZKOVEN László: Általános rendelkezések, in: *A 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről kommentárja*, (főszerk.: CSEHI Zoltán), Budapest Magyar Közlöny, Lap- és Könyvkiadó Kft., 2021, 1377. o.

¹⁰³ Ptk. 6:94. § (1) bekezdés

¹⁰⁴ 2013. évi CCXXXVII. törvény 279. § (1) és (2) bekezdés

¹⁰⁵ 2017. évi LXXVIII. törvény 29. § (1) és (2) bekezdés

¹⁰⁶ Kúria Pfv.VI.20.113/2021/6. számú ítélete

régi Ptk. alakiságra vonatkozó szabályain az új Ptk. sem változtatott érdemben, az alakiság az új Ptk. hatálya alatt is érvényességi követelmény, a kötelező alakiság pedig a teljes szerződéssel szemben jelentkező elvárás, így a Ptk. 6:7. § (4) bekezdésében írt külön alakiság sem értelmezhető egyedül az okirat nyelvét nem értő fél saját nyilatkozatával szemben támasztott fokozott alaki elvárásként, azaz a szerződés jogi természetének megfelelően az elvárt külön alaki követelménynek ez esetben is a másik fél jognyilatkozatára kiterjedően teljesülnie kell, a nevesített alaki feltételek megsértésének következménye a szerződés érvénytelensége.¹⁰⁷ A Kúria összegző megállapítása szerint, amennyiben az okirat nyelvét nem értő személy köt írásbeli alakhoz kötött szerződést, a szerződés érvényességéhez a közokirati, illetve a teljes bizonyító erejű magánokirati forma és a nyilatkozó fél aláírásának vagy kézjegyének hitelesítése, igazolása mellett az is szükséges, hogy magából az okiratról kitűnjön, annak tartalmát a tanúk egyike vagy a hitelesítő személy a nyilatkozó félnek megmagyarázta. Ez a döntés abból a szempontból is releváns, hogy az alakiság megsértésének jogkövetkezményét nem a szerződés létre nem jöttében, hanem az érvénytelenségben látja a Kúria.¹⁰⁸

A kúriai értelmezéshez kiegészítésként hozzáfűzhetjük, hogy a Ptk. előírása szerint ez esetben egy relatív semmisségi okkal állunk szemben, ugyanis a Ptk. 6:7. § (4) bekezdésén alapuló érvénytelenségre csak a nyilatkozattevő személy érdekében lehet hivatkozni,¹⁰⁹ függetlenül attól, hogy az alakisági feltételeknek érvényesülniük kell a másik szerződő fél, azaz a nyilatkozat tartalmát értő személy jognyilatkozatának alakiságára is. Amennyiben azonban a jognyilatkozatot közjegyző foglalja írásba, azaz ő a „hitelesítő személy”, úgy a közjegyzőkről szóló törvény szerint a közjegyző által készített közjegyzői okiratra a Ptk. 6:7. § (4) és (5) bekezdését nem kell alkalmazni.¹¹⁰ Ennek indoka, hogy a Ptk.-ban rögzített feltételeknél szigorúbb szabályokat támaszt a közjegyzői törvény a közokiratokkal szemben.¹¹¹

Összességében megállapítható, hogy az okirat nyelvét nem értő személy írásbeli nyilatkozatának érvényességével kapcsolatos kúriai gyakorlat egységesnek tekinthető és az összhangban áll a Ptk. normatív szabályozásával, továbbá megfelelő védelmet nyújt garanciális szabályként a nyilatkozat nyelvét nem értő személy, tipikusan a szerződő fél számára.

3.3. A jognyilatkozatra vonatkozó alakisági előírások megsértésének jogkövetkezménye. Amint arra az előző alpontban már utaltunk, a Kúria a Ptk. 6:7. § (4) bekezdésének értelmezése kapcsán is egyértelművé tette, hogy az adott bekezdésben rögzített alakisági követelmények megsértése az érvénytelenség jogkövetkezményét vonja maga után és nem a szerződés létre nem jöttét

¹⁰⁷ BH 2023.274., Kúria, Gfv.III.30.404/2022/6.

¹⁰⁸ Az írásbeli alakhoz kötött jognyilatkozatokra vonatkozó szabályok kúriai értelmezése, <https://jogaaszvilag.hu/szakma/az-irasbeli-alakhoz-kotott-jognyilatkozatokra-vonatkozoz-szabalyok-kuriai-ertelmezese> (2024.08.10.)

¹⁰⁹ Ptk. 6:7. § (5) bekezdés

¹¹⁰ 1991. évi XLI. törvény 117. § (6) bekezdés

¹¹¹ NAGY Álmos Lukács: Az írásbeli alakhoz kötött jognyilatkozat speciális eseteinek érvényességi feltételei, *Magyar Jog*, (2024/3) 163. o.

eredményezi. Az ítéltáblai gyakorlat ugyanakkor nem egységes a tekintetben, hogy mi az általános jogkövetkezménye annak, ha az alakisági előírások megsértésével tesz valaki szerződéses jognyilatkozatot: annak jogkövetkezménye az, hogy (i) a szándékolt szerződés maga nem jön létre, amely következtetés ellentmond az előző alpontban ismertetett precedensképes kúriai döntésnek, vagy (ii) az alaki hiba mint érvénytelenségi ok érvényesül. Előbbire a Fővárosi Ítéltábla, utóbbira a Pécsi Ítéltábla egy eseti döntése a példa, amelyek legfontosabb megállapításai az alábbiak szerint foglalhatóak össze.

A Fővárosi Ítéltábla a 2022. május 24. napján kelt, PJD 2023.10. számon közzétett eseti döntése szerint a szerződő fél szerződés megkötésére irányuló jognyilatkozatának az érvénytelensége nem a szerződés érvénytelenségét, hanem annak létre nem jöttét eredményezi. A Ptk. 6:7. § (4) bekezdése alapján elbírált tényállás kapcsán megerősítette a Fővárosi Ítéltábla, hogy az írásbeli jognyilatkozat érvényességéhez két feltétel együttes fennállta szükséges, egyrészt az, hogy a szerződő fél írásbeli nyilatkozatát a Ptk.-ban írt feltételeknek megfelelő közokirat vagy teljes bizonyító erejű magánokirat tartalmazza, másrészt pedig az, hogy magából az okiratból kitűnjön, hogy annak tartalmát a tanúk egyike, vagy a hitelesítő személy a nyilatkozó félnek megmagyarázta. Ha a jognyilatkozat a szigorúbb alakszerűségi követelményeknek nem felel meg, abból következik, hogy a hitelesítő vagy egyik tanú általi megmagyarázására sem kerülhet sor. Erre figyelemmel a jognyilatkozat érvénytelen. Ez az érvelés még összhangban áll a Ptk. normaszövegével, azonban ezt követően a határozat *contra legem* és egyben a fentiekben hivatkozott precedensképes kúriai döntéssel is ellentétes megállapításokat tartalmaz, amikor akként érvel, hogy a Ptk. 6:9. §-a csak a jognyilatkozatok hatályára, érvénytelenségére és hatálytalanságára rendeli alkalmazni a szerződés általános szabályait, és azt is csak abban az esetben, ha maga a Ptk. nem rendelkezik ettől eltérően. A Fővárosi Ítéltábla álláspontja szerint ugyanakkor a Ptk. 6:7. §-a az írásbeli alakhoz kötött jognyilatkozatokra külön alaki érvényességi követelményeket ír elő, kifejezetten a jognyilatkozatok – és nem a szerződés – érvénytelenségét kimondva az alaki hibában szenvedő jognyilatkozatokra, amelyből következően a szerződés és az azt létrehozó jognyilatkozat érvényessége egymástól megkülönböztetendő. A Fővárosi Ítéltábla álláspontja szerint az érvénytelen jognyilatkozat elsődleges jogkövetkezménye az, hogy nem fűződik hozzá joghatás, figyelemmel a Ptk. 6:9. §-a és 6:108. §-a (1) bekezdésében foglaltakra, a jognyilatkozattal elérni kívánt, célzott joghatás pedig maga a szerződés létrejötté. Az érvénytelen jognyilatkozat a szerződésnek mint joghatásnak a kiváltására nem alkalmas, ezért az alaki hibában szenvedő, érvénytelen jognyilatkozat következtében a szerződés nem jön létre.¹¹²

A Fővárosi Ítéltábla gondolatmenete két ponton is vitatható: (i) egyrészt arra a téves, a Ptk. szerkezeti felépítésével ellentétes álláspontra helyezkedik, hogy a Ptk. kötelek közös szabályai körében, azaz a Hatodik Könyv Első Részében rögzített rendelkezések, így a jognyilatkozatra vonatkozó szabályok a szerződésekre nem alkalmazandóak, ami nemcsak a jogalkotói szándékkal, a Ptk. strukturális

¹¹² PJD 2023.10., Fővárosi Ítéltábla, 9.Pf.20.016/2022/4/II., megjelent: *Polgári Jog* 3-4 (2024)

felépítésével ellentétes, hanem figyelmen kívül hagyja azt is, hogy a szerződés is a kötelemkeletkeztető tényállások egyik – a leggyakrabban előforduló – esete, amelyet a Ptk. 6:2. §-ának (1) bekezdése is egyértelműen deklarál. (ii) Másrészt a Fővárosi Ítéltábla az érvénytelen szerződést és a létre nem jött szerződést mint két jogintézményt, azok lényegi tartalmát, illetve az azokra vonatkozó tételes Ptk. normatív rendelkezéseket mosta össze annak ellenére, hogy mind a Ptk. rendelkezései, mind a irányadó jogirodalom egyértelmű különbséget tesz, megállapítva, hogy az alakiság megsértésével kötött szerződés létrejött szerződés, csak a jognyilatkozat hibája miatt érvénytelen, semmis szerződés, míg létre nem jött szerződés esetén a feleknek a szerződéskötésre irányuló akarata hiányzik. Az ezen distinkciót egyértelműen megfogalmazó jogirodalmi álláspontokat lentebb részletesen ismertetjük.

A fentiekkel ellentétben a Pécsi Ítéltábla arra az álláspontra helyezkedett, hogy az alakiság megsértése esetén a feleknek van szerződéskötésre irányuló akaratot kifejező jognyilatkozata, de e jognyilatkozatot nem a megfelelő alakban tették meg. Az alakiság mellőzése ellenére a Ptk. 6:94. §-a (1) bekezdése folytán a szerződő felek akaratának megfelelő állapot a szerződő felek között létrejön, az akarategység az érvénytelenséget orvosolja. A Pécsi Ítéltábla kifejezetten utal arra a döntésében, hogy nem ért egyet a Fővárosi Ítéltábla fentebb citált PJD 2023.10. szám alatt közzétett döntésével, rámutatva arra, hogy a Ptk. a szerződési jognyilatkozat hibáját az érvénytelenségi okok körében sorolja fel, a Ptk. 6:94. §-a pedig úgy rendelkezik, hogy az alakiság megsértése miatt semmis szerződés a teljesítés elfogadásával a teljesített rész erejéig érvényessé válik. A jogalkotó itt nem az alaki hibát mint érvénytelenségi okot deklarálta, hanem abból indult ki, hogy a szerződés létrejött, de az alakiság megsértése miatt semmis, ezért csak a teljesítés elfogadásának az alaki hibát orvosló hatását szabályozta.¹¹³ A magunk részéről osztjuk a Pécsi Ítéltábla döntésében foglalt érvelést, ugyanis az összhangban áll nemcsak a fentebb citált kúriai precedensképes határozattal, de a Ptk. normatív szabályaival, valamint a többségi jogirodalmi állásponttal, amelyet az alábbiak szerint foglalunk össze.

Irodalomjegyzék

- BERKE Gyula: Elektronikus dokumentum, in: *Nagykommentár a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvényhez*, az Mt. 22. §-ához fűzött magyarázat, Wolters Kluwer Online Jogtár
- ÉLESS Tamás: Két dilemma az írásbeli jognyilatkozatok kapcsán, *Magyar Jog*, 6 (2015)
- HEGEDÜS-LÉNÁRD Erika: Az írásbeliség fogalmának új kihívásai, *Polgári Jog*, 7-8 (2022)
- KISFALUDI András: Az írásbeliség követelményének tartalma, in: *Polgári jog I-IV. – új Ptk., Kommentár a gyakorlat számára*, (főszerk: WELLMANN György), HVG ORAC Jogkódex, a Ptk. 6:7. §-ához fűzött magyarázat és Polgári jog –

¹¹³ PJD 2024.14., Pécsi Ítéltábla, Gf.V.40.016/2023/11/II., megjelent: *Polgári Jog* 5-6 (2024)

- Kötelmi jog, Első és Második Rész, az új Ptk. magyarázata, V/6., Budapest, HVG ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2014
- KISFALUDI András: Írástudatlan, illetve írásra vagy olvasásra képtelen, továbbá a nyilatkozat nyelvét nem értő személyek által tehető írásbeli nyilatkozat, In: *Polgári jog I-IV. - új Ptk. - Kommentár a gyakorlat számára*, (főszerk.: WELLMANN György), HVG-ORAC Jogkódex, *Ptk. Hatodik Könyv, Első Rész I. Cím.* a Ptk. 6:7. §-ához fűzött magyarázat és Polgári jog – Kötelmi jog, Első és Második Rész, Az új Ptk. magyarázata V/VI., Budapest, Hvgorac Lap- és Könyvkiadó Kft., 2014
 - KOVÁCS Krisztián: Írásbeli forma az új Ptk.-ban, *Polgári Jog*, 2 (2016)
 - LESZKOVEN László: Általános rendelkezések, in: *A 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről kommentárja*, (főszerk.: CSEHI Zoltán), Budapest Magyar Közlöny, Lap- és Könyvkiadó Kft., 2021
 - MENYHÁRD Attila: A technológiai fejlődés hatása az alapjogok érvényesülésére, *Közjegyzők Közlönye*, 3 (2022),
 - NAGY Álmos Lukács: Az írásbeli alakhoz kötött jognyilatkozat speciális eseteinek érvényességi feltételei, *Magyar Jog*, (2024/3.)
 - TÖRÖK Soma: Ten years before – Honnan indultunk és hol tartunk ma? Mérlegen a Ptk. első tíz éve, *Polgári Jog*, 7-8 (2024) <https://doi.org/10.55413/193.A2400404.POJ>
 - VÉKÁS Lajos: A jognyilatkozat, in: *Nagykommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez*, (szerk: GÁRDOS Péter - VÉKÁS Lajos)
 - VÉKÁS Lajos (szerk.): *A Polgári Törvénykönyv magyarázatokkal*, Budapest, Wolters Kluwer Kft., 2014
 - VÉKÁS Lajos - GÁRDOS Péter (szerk.): *Kommentár a Polgári Törvénykönyvhöz*, 2. kötet, Budapest, Wolters Kluwer Kft., 2014
 - VÉKÁS Lajos: Alakszerűségi követelmények, in: *Nagykommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez*, (szerk.: VÉKÁS Lajos - GÁRDOS Péter) Budapest, Wolters Kluwer Online Jogtár, a Ptk. 6:6. §-ához fűzött magyarázat
 - VÉKÁS Lajos: Az alakszerűségi hiba és orvoslása, in: *Nagykommentár a polgári törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez*, (szerk.: VÉKÁS Lajos - GÁRDOS Péter) a Ptk. 6:94. §-ához fűzött magyarázat, Wolters Kluwer Online Jogtár
-